

A PRACTICAL MODEL OF LANGUAGE COMPETENCES ACQUISITION IN TEACHING BULGARIAN TO FOREIGN STUDENTS

Lidiya Kavrakova

Medical University – Plovdiv, Bulgaria, Department of Languages and Specialized Training – Bulgarian
Language Section, llkavrakova@abv.bg

Mariya Genova

Medical University – Plovdiv, Bulgaria, Department of Languages and Specialized Training – Bulgarian
Language Section, mgenova60@abv.bg

Abstract: Developing an overall methodological approach to teaching Bulgarian as a foreign language which is based on understanding of key competences such as overall knowledge, skills and relations, requires combining patterns that are well-established as well as new solutions. Foreign students at MU-Plovdiv, who study medical disciplines in English, need specific knowledge of Bulgarian language which is mainly in areas such as socializing, everyday life and medical communication (at a basic level). The reason for this is that they complete their practical training in Bulgarian hospitals where they have to communicate with patients and medical personnel of Bulgarian origin.

At the beginning stage of Bulgarian language acquisition (A1 level) teaching ‘practical grammar’ is carried out through arranging language input in specific texts which establish the lexical minimum. The successful combination of a certain lexical topic connected with the students’ social experience and their needs to adapt in a foreign language circumstances with particular grammar input allows the natural acquisition of patterns which are quite specific for Bulgarian language and their application in immediate communication.

The aim of this article is to present a teaching unit which combines a specific lexical topic ‘Weather and seasons’ with the corresponding grammar input. This topic is part of the content in the course book ‘Bulgarian for foreigners’, part 2.(2019). The complex implementation of various methods and approaches in this unit allows certain competences to be successfully developed. The grammar patterns and specific lexis, if acquired, ensure the communicative patterns in the classroom to be transferred into real life environment.

Different lesson components are also discussed in the article – sample dialogues, grammar rules and tables, exercises and dictionary. The creation and selection of tasks are connected not only with the grammatical and lexical topic of the unit, but also with the typical mistakes foreign students tend to make while acquiring Bulgarian language – phonetical, grammar, lexical and spelling. The communicative approach has priority and is applied through complex tasks that immediately follow the presented lexical units and grammatical categories. The most used communicative tasks are dialogue - supplementing, creating, reproducing; story, explanation, description. There are also exercises of a situational nature. The aim of the complex tasks proposed is also error prevention.

Sharing certain efficient approaches and tasks and taking into consideration the language peculiarities, which hinder the students, we offer an approved model of a lesson unit in teaching Bulgarian as a foreign language. The practical experience which has been gained from the approbation could be of great use in the field of teaching foreign students.

Keywords: practical model, teaching unit, lexical topic, grammar, competences, complex tasks

ЕДИН ПРАКТИЧЕСКИ МОДЕЛ ЗА ФОРМИРАНЕ НА КОМПЕТЕНТНОСТИ ПРИ ПРЕПОДАВАНЕ НА БЪЛГАРСКИ ЕЗИК НА ЧУЖДЕСТРАННИ СТУДЕНТИ

Лидия Кавръкова

Медицински университет – Пловдив, България, Департамент за езиково и специализирано
обучение – Секция „Български език“, llkavrakova@abv.bg

Мария Генова

Медицински университет – Пловдив, България, Департамент за езиково и специализирано
обучение – Секция „Български език“, mgenova60@abv.bg

Резюме: Формирането на цялостен методически подход в преподаването на българския език като чужд, основан на разбирането на ключовите компетентности като съвкупност от знания, умения и отношения, изисква съчетаване на утвърдени в практиката модели и нови решения. На чуждестранните студенти в МУ–

Пловдив, които изучават медицинските специалности на английски език, е необходима система от знания по български език с определена насоченост – в социално-битовата сфера и в медицинската комуникация (на базисно ниво), тъй като те преминават учебна практика в български болници, която налага пряко общуване с българските пациенти и медицинския персонал.

В началния етап от усвояването на българския език (ниво А 1) преподаването на „практическа“ граматика се осъществява чрез систематизацията на езиковия материал в конкретни текстове, изграждащи лексикалния минимум. Успешното комбинирание на определена лексикална тема, винаги свързана със социалния опит на студентите и необходимостта от адаптиране в чуждоезиковата среда, с определен граматически материал позволява естественото усвояване на специфични за българския език структури и прилагането им в непосредственото общуване.

Целта на статията е представянето на една урочна единица, съчетаваща конкретната лексикална тема „Време и сезони“ със съответстващ граматичен материал, която е елемент от система урочни единици в „Български език за чужденци. 2 част“ (2019). Комплексното прилагане на различни методи и инструменти на работа в този урок позволява успешното формиране на определени компетентности. Усвоените граматични конструкции и специфична лексика осигуряват пренасянето на моделите на общуване от класната стая в реална езикова среда.

В статията се разглеждат компонентите на урока – изходни диалози, граматични правила и таблици, упражнения, речник. Създаването и подборът на упражненията са обвързани не само с граматичната и лексикалната тема на този урок, но и с типичните грешки, които допускат чуждестранните студенти при усвояването на българския език – фонетични, граматични, лексикални, правописни. Чрез предложените комплексни задачи се търси и превенция на грешките.

Споделяйки някои ефективни подходи и упражнения, с отчитане на тези езикови особености, които затрудняват студентите, ние предлагаме един апробиран вариант на урочна единица в преподаването на българския език като чужд. Извлеченият от апробацията практически опит би могъл да е полезен в сферата на преподавателската работа с чуждестранни студенти.

Ключови думи: практически модел, урочна единица, лексикална тема, граматика, компетентности, комплексни задачи

Формирането на цялостен методически подход в преподаването на българския език като чужд, основан на разбирането на ключовите компетентности като съвкупност от знания, умения и отношения, изисква съчетаване на утвърдени в практиката модели и нови решения. На чуждестранните студенти в МУ–Пловдив, които изучават медицинските специалности на английски език, е необходима система от знания по български език с определена насоченост – в социално-битовата сфера и в медицинската комуникация (на базисно ниво), тъй като те преминават учебна практика в български болници, която налага пряко общуване с българските пациенти и медицинския персонал.

В началния етап от усвояването на българския език (ниво А 1) преподаването на „практическа“ граматика се осъществява чрез систематизацията на езиковия материал в конкретни текстове, изграждащи лексикалния минимум.

Целта на статията е представянето на една урочна единица, съчетаваща конкретната лексикална тема „Време и сезони“ със съответстващ граматичен материал, която е елемент от система урочни единици в „Български език за чужденци.“ 2 част, (2019). Комплексното прилагане на различни методи и инструменти на работа в този урок позволява успешното формиране на определени компетентности. Усвоените граматични конструкции и специфична лексика осигуряват пренасянето на моделите на общуване от класната стая в реална езикова среда.

В статията се разглеждат компонентите на урока – изходни диалози, граматични правила и таблици, упражнения, речник. Създаването и подборът на упражненията са обвързани не само с граматичната и лексикалната тема на този урок, но и с типичните грешки, които допускат чуждестранните студенти при усвояването на българския език – фонетични, граматични, лексикални, правописни. Чрез предложените комплексни задачи се търси и превенция на грешките.

Организацията на работа в МУ–Пловдив предвижда 180 часа български език, разпределени равномерно в 30 учебни седмици за чуждестранните студенти, които изучават медицина, стоматология и фармация на английски език. Целта на обучението е постигане на ниво А1–А2 + специализирана лексика (основни понятия от медицината). Лексикалната тема „Време и сезони“ е включена в системата от уроци, предвидени за втория семестър на първата година. В структурата на урока има следните компоненти: 1. Изходен диалог и наративен текст. 2. Представяне на граматични категории в таблици или схеми. 3. Рубрика „Разговаряйте“. 4. Писмени упражнения. 5. Самостоятелна работа (писмени и комуникативни упражнения с комплексен

характер). 6. Рубрика „Ние разбираме български“ – текст за слушане. 7. Рубрика „Необходимо“ (въвеждане на лексика и фрази от ежедневно възникващи ситуации в битовата сфера на общуване). 8. Рубрика „Посланици на българската наука и култура по света“ (кратко поднесена информация за български традиции). 9. Речник. Комуникативният подход има приоритет в изграждането на ключовите компетентности и се прилага чрез практически ориентирани комплексни задачи, които непосредствено следват представените лексикални единици и граматични категории. Авторите са категорични в убеждението си, че методическите техники трябва да се опират на т. нар. „пирамида на ученето“, която отчита ефективността на различните образователни практики, без да отрича нито една от тях:

- Лекция 5%
- Четене 10%
- Аудио-визия 20%
- Демонстрация 30%
- Обсъждане – 50%
- Изготвяне на презентация 75%
- Правене 90% (дейностен подход)

Исходните диалози „Всички сме заети“ и „Имен ден“ са свързани с лексикалната тема „Време“. Първият се основава на моменти от студентското ежедневие и елементи от учебна програма и въвежда необходими за студентите речеве структури. Вторият дава представа за българския празничен календар. В таблици са представени новите знания за часовото време, дните на седмицата, месеците на годината, редните числителни имена, предлозите за време. Новата граматична информация за числителните редни се опира на знанията за числителните бройни, прилагателните имена и естествено надгражда уменията на студентите. Предвидени са писмени упражнения след всяка таблица с цел новото лексикално и граматично знание да се приложи веднага. Например:

Довършете изреченията:

1. Седмият месец е
2. Първият ден от седмицата е
3. е февруари.
4. е сряда.

Разкрийте скобите:

1. Роден съм на (20) октомври.
2. Направете (3) упражнение.
3. Това е (5) аудитория.

Членувайте числителните имена:

1. Джулия е () дете в семейството.
2. Марио живее на () етаж.
3. (5) задача е най-трудна.

Чрез този тип упражнения преподавателите управляват по-ефективно процеса на взаимодействие в общуването с обучаемите. Задачата за „наблюдение“ върху седмичното разписание на студентите – часови пояси за лекции и упражнения, локация на занятията, специфичната организация на определени модули – позволяват на обучаемите „да видят“ приложението на придобитите знания, което повишава и мотивацията им за учене.

ПОНЕДЕЛНИК програма		
7.30	химия	III зала
8.25	физика	VIII зала
9.20	анатомия	IV аудитория
10.15	анатомия	IV аудитория
11.10	анатомия	IV аудитория
12.05	български език	X зала
13.00	български език	X зала

➤ **Прочетете програмата на Джузепе за понеделник.
Отговорете на въпросите.**

1. Колко часа анатомия има Джузепе в понеделник?
2. Кога има лекции по анатомия? Сутрин или следобед?
3. В колко часа започват упражненията по физика?
4. Колко часа упражнения по български език има той?
5. От колко до колко часа има химия?
6. В коя аудитория Джузепе има лекции по анатомия?

В наративния текст „Сезони“ се въвеждат кратки описания на четирите български сезона. Както след двата диалога, така и тук, важен момент са поставените в каре въпроси за разбиране на текстовете. Способността на студентите да отговорят, показва степента на усвояване на езиковите знания. Илюстрации на всеки сезон и метеорологични символи онагледяват урочните компоненти.

Усвояването на българския език от чуждестранните студенти в българска езикова среда е свързано и с придобиването на интеркултурна компетентност, разбирана като комплекс от знания, умения и ценностни отношения, необходими на личността при осъществяване на пълноценен контакт с представители на други култури. Възприемането на една култура през собствения ѝ език е винаги по-успешно, а това прави по-възможен и диалогът между носителите на различни култури – в случая българските и чуждестранните студенти в МУ–Пловдив. Въвеждащият диалог „Имен ден“ и кратките информативни текстове в рубриката „Посланици на българската култура по света“, свързани с мартеницата, българската роза и българския фолклор, си поставят тази цел – успешно да трансферират знания, ценностни отношения и нагласи както от българския език и култура към родния език и култура на обучаемите, така и в обратната посока. Това позволява преодоляване на стереотипни представи за „другите“ и преосмисляне на онези изначални човешки отношения, които са в основата на всяка култура.

Използването на упражнения със ситуативен характер осигурява „включването“ на обучаемите в контекста на утвърдени социални практики. Например:

Поздравете по модела: Днес е Атанасовден. Честит имен ден!

1. Днес е 1 януари.
2. Днес е 25 декември.
3. Днес имам рожден ден.

Напишете поздрав за всеки празник. Използвайте дадените фрази:

Честита Нова година! Честита Коледа! Честит рожден ден! Честит Свети Валентин! Честита Баба Марта! Честит Великден! (Предложени са изображения на поздравителни картички, които определят избора на поздрав.)

Започва ваканцията! Отиваме.....

1. Отивате на море. Какво правите?
2. Отивате на планина. Какво правите?
3. Отивате на екскурзия. Какво правите?

Ситуативни по своята същност са и текстовете в рубриките „Необходимо“ и „Ние разбираме български език“. Предложените в тази урочна единица текстове – „Резервация в хотел“ и „Телефонен разговор“, надграждат усвоените знания и пренасят успешното общуване от класната стая в реална среда.

Една от най-трудните задачи на преподавателя е оценката на знанията на обучаемите – разбирана не като цифрово изражение, а като отчитане на индивидуалното развитие на всеки един от тях. Работата в група налага неизбежно унифициране при преподаването и проверката на знанията. Ето защо авторите предвиждат упражнения за самостоятелна работа, които осигуряват „изпреварващото“ – по-задълбоченото, овладяване на езика от определени студенти. Такъв тип упражнение е използване на адаптиран откъс от разказа на М. Донева „От Сряда до Понеделник“. Текстът поставя студентите в проблемна ситуация – и по отношение на граматиката и правописа, и по отношение на разбирането на текста, опиращ се на метафоричността в езика.

Примерни въпроси върху този текст, съобразени с придобитите компетентности от студентите, са :

Защо Понеделник и Сряда са изписани с главни букви?

Защо Сряда пуска плика в пощенската кутия на Понеделник?

Ще се срещнат ли Сряда и Понеделник?

Успешното съчетаване на лексикалната тема „Време и сезони“, свързана със социалния опит на студентите и необходимостта от адаптиране в чуждоезиковата среда, с определен граматически материал, позволява естественото усвояване на специфични за българския език структури и прилагането им в непосредственото общуване.

Споделяйки някои ефективни подходи и упражнения, с отчитане на тези езикови особености, които затрудняват студентите, ние предлагаме един апробиран вариант на урочна единица в преподаването на българския език като чужд. Извлеченият от апробацията практически опит би могъл да е полезен в сферата на преподавателската работа с чуждестранни студенти.

ЛИТЕРАТУРА

- Димитрова, М. и кол. (2019). *Български език за чужденци – втора част*, МУ – Пловдив, ДЕСО, Секция по български език, Пловдив, Студио 18, 24-39.
- Донева, М. (2017). *Как спрях да крада*. Пловдив, Издателство Жанет 45.
- Желязкова, Д. П. (2015). *Понимание в процесе межкултурной комуникации (трансфер и интерференция в овладении болгарском языком иностранцами)*. Сборник научных трудов „Язык. Культура. Перевод. Коммуникация” Московский государственный университет имени „М.В. Ломоносова“. Факультет иностранных языков и регионоведения, Москва: Языки Народов Мира. 229 – 233.
- Кючукова, Р. (2019). *Мотивация при усвояване на първи и втори език*. Български език и литература, 4/2019.
- Падешка, М. (2010). *Обучението по български език и идеята за интеркултурното образование*. Български език и литература, 5/2010.
- Пенкова, Р. (2013). *Интензивно обучение по български език. Теоретични и практически аспекти на образователното взаимодействие в българските общности в чужбина*. София: Университетско издателство „Св. Климент Охридски“.
- Хаджигеоргиева, Р. (2015). *Прагматическите текстове в обучението по чужд език (руски език)*. Littera et Lingua, 3-4/2015.